

- трудового навчання : Монографія. – Чернігів: ЧДПУ імені Т.Г. Шевченка, 2009. – 304 с.
2. Козырев Ю. Г. Роботизированные производственные комплексы / Ю. Г. Козырев, А. А. Кудинов. – М.: Машиностроение, 1989. – 270 с.
 3. Микропроцессорное программируемое цикловое устройство (МПЦУ). Техническое описание и инструкция по эксплуатации. – Тольятти: Волжский автомобильный завод, 1992. – 175 с.
 4. Кангин М. В. Гибкие автоматизированные производства. – М.: Машиностроение, 2006. – 148 с.

ХОРОШАЙЛО О. С.,

завідувач кафедри лінгвістики Донбаського інституту техніки та менеджменту ПВНЗ Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Ю. Бугая, кандидат педагогічних наук, доцент

СОЛОМКО Т. Ю.,

доцент кафедри загальноекономічних дисциплін Донбаського інституту техніки та менеджменту ПВНЗ Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Ю. Бугая, кандидат технічних наук

УДК 146.378

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Стаття присвячена проблемі використання сучасних інтерактивних технологій в умовах ВНЗ. Розкрито переваги та недоліки таких методів, зокрема методу «кейс-стаді». Відображено досвід використання інтерактивних технологій при викладанні дисциплін студентам економічних спеціальностей ДІТМ МНТУ. Виявлено доцільність упровадження таких технологій у навчальний процес.

Ключові слова: інтерактивні технології, якісна освіта, професійна підготовка спеціалістів, метод «кейс-стаді».

Статья посвящена проблеме использования современных интерактивных технологий в условиях ВУЗа. Раскрыты преимущества и недостатки таких методов, в частности метода «кейс-стади». Отражен опыт использования интерактивных технологий при преподавании дисциплин студентам экономических специальностей ДИТМ МНТУ. Выявлена целесообразность внедрения таких технологий в учебный процесс.

Ключевые слова: интерактивные технологии, качественное образование, профессиональная подготовка специалистов, метод «кейс-стади».

The article is devoted to the problem of using modern interactive technologies at the university. The advantages and disadvantages of such methods, in particular «the case study», are revealed. The experience of using interactive technologies in teaching subjects to students of economic specialties of DITM ISTU is reflected. Expediency of introduction of such technologies in educational process is revealed.

Keywords: interactive technologies, high-quality education, professional training of specialists, «case study» method.

Актуальність та доцільність дослідження.

Соціально-економічні зміни та інформаційний розвиток всього світового співтовариства вимагає перегляду сформованої традиційної системи вищої освіти в Україні. У зв'язку з цим актуальним є питання розвитку вітчизняної освіти в умовах інтеграції у світовий освітній простір, розвиток креативного мислення, впровадження наукових досягнень у відповідності з їх потребою, створення можливості для перетворення студента в суб'єкта власної діяльності. Адже тільки фахівець з якісною освітою зможе стати активним учасником економічного, соціального та культурного розвитку суспільства.

Актуальними питаннями освітньої політики України є покращення професійної підготовки спеціалістів, кардинальне оновлення науково-методичної системи освіти, удосконалення форм і методів навчання, подолання розриву між реальним рівнем підготовки фахівців і запитами роботодавців, забезпечення дуальності освіти, аналіз закордонного досвіду.

Використання інформаційних технологій у формуванні компетенцій майбутніх фахівців є одним з основних вимог, поставлених перед навчальними закладами в умовах розвитку інформаційного суспільства. Інформаційне суспільство вимагає фахівців, які вміють швидко

адаптуватися до змін змісту праці, здатних освоїти нові знання, оволодіти новими вміннями за короткі терміни.

Аналіз останніх досліджень. Питання вдосконалення педагогічного процесу у вищій школі досліджували Н. Бірюкова, А. Вербицький, Н. Мирончук, Л. Ткачук, Т. Дмитринко, Д. Остапчук, М. Присяжнюк, А. Сущенко, Г. Черній, Т. Сущенко та ін.

Проблема впровадження сучасних інформаційних і комунікаційних технологій в освітній процес розглядається в роботах І. Цідило, І. Ковалинської, М. Кадемїї, О. Мамон, Н. Балик, Н. Химай та ін.), ідея яких полягає в тому, що процес пізнання відбувається за умови постійної активної взаємодії всіх учасників навчального процесу.

Теоретичні аспекти, пов'язані з визначенням сутності інтерактивних методів, їх класифікації, визначенням найбільш поширених і придатних їх видів для розв'язання навчальних завдань набули висвітлення в працях О. Коротаєва, Г. Мітіна, Г. Шевченко, М. Скрипник, Л. Пироженко, О. Пометун та ін. учених, які обґрунтовують доцільність застосування інтерактивних методів для підвищення ефективності процесу навчання.

Багатьма дослідженнями та власним досвідом автора доведено, що використання традиційних (пояснювально-ілюстративних) методів навчання у сучасній вищій школі малоефективне, тому що вони переважно орієнтовані на пам'ять, а не на мислення, мало сприяють розвитку творчих здібностей, самостійності та активності студентів.

Дослідження американських вчених Р. Карнікау і Ф. Макелроя виявили достовірну закономірність навчання: людина пам'ятає 10 % прочитаного; 20 % почутого; 30 % побаченого; 50 % побаченого та почутого; 80 % того, що проговорила сама; 90 % того, до чого дійшла у процесі самостійної діяльності [14].

Але дослідження проблеми використання сучасних інформаційних технологій при викладанні дисциплін студентам економічних спеціальностей ВНЗ з метою підвищення якості освіти та професійної підготовки майбутніх спеціалістів потрібно продовжити.

Метою статті є дослідження проблеми використання сучасних інтерактивних технологій при викладанні дисциплін студентам економічних спеціальностей вищих навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Удосконалення навчального процесу пов'язане з інформатизацією освіти та ефективним впровадженням спеціальних методів і методик в навчальний процес.

Навчання відповідно до нових вимог до підготовки майбутніх фахівців диктує необхідність використання інтерактивних методів. Навчальний процес на всіх рівнях повинен будуватися на самостійному виконанні активних дій тих, що навчаються. Прийняття вищою школою України принципів Болонського процесу вимагає перетворення інтерактивного навчання в основний принцип навчального процесу.

У цьому зв'язку серед вимог, що висувуються до викладача ВНЗ, виділяються вміння працювати в нових умовах, ефективно використовувати інтерактивні методи, вміння правильно передавати свою думку, доводити свою точку зору, вести діалог зі студентами.

Успішність навчального процесу сучасного ВНЗ забезпечується реалізацією:

- інтерактивних методів;
- взаємовідносин між викладачами та студентами на основі партнерства та співробітництва.

Слово «interactiv» складається з двох слів: «inter», що в перекладі з англійської мови означає «спільно», «між»; «act» – «дія». Таким чином, інтерактивні методи побудовані на основі взаємин викладача і студента, а також методи, що створюють умови для спільної діяльності. Термін «інтерактивна педагогіка» був введений у 1975 р. німецьким вченим Гансом Фріцем, який визначив мету інтерактивного процесу «... як зміна і поліпшення моделей поведінки його учасників: аналізуючи власні реакції та реакції партнера, учасник змінює свою модель поведінки» [2].

Іншими словами під словом «інтерактивний» розуміється спільна діяльність, форма навчання, в процесі якого студенти і викладач знаходяться в режимі бесіди, діалогу між собою. Це, перш за все, діалогове навчання шляхом взаємодія між студентом і викладачем, між самими студентами, які виконують конкретні цілі та завдання [6]. Таким чином, інтерактивні методи навчання, які будуються на міжособистісних взаєминах, задовольняють парадигму сучасної вищої освіти, спрямовану на розвиток особистості. Разом з тим, інтерактивні методи не тільки формують активність сприйняття і особистісну значимість в навчанні, але і розвивають їх (рис. 1).

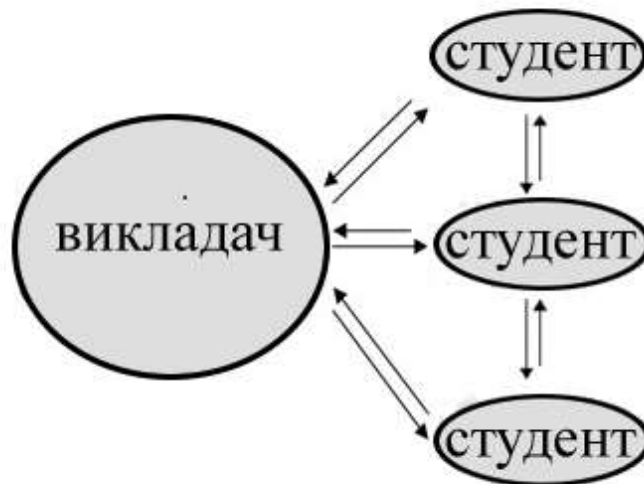

Рис. 1. Взаємодія викладача і студента при використанні інтерактивних методів навчання

Відмінністю інтерактивних методів навчання від методів традиційного навчання є використання життєвого досвіду, розкриття особистісних і професійних здібностей через аналіз, систематизацію та обмін інформацією.

За допомогою інтерактивних методів студенти освоюють наступні знання, кваліфікацію, навички та вміння:

- розвиток критичного мислення, рефлексивних здібностей;
- аналіз і оцінка своїх ідей і дій;
- самостійне розуміння, всебічний аналіз і вміння відбирати інформацію;
- самостійне формування нового знання;
- участь у дискусіях, відстоювання своєї думки;
- прийняття рішень і вирішення складних питань [12].

Тому в процесі інтерактивного навчання студенти повинні бути готові до наступних дій:

- спільна робота;
- активність з позиції сприйняття, комунікативності та соціальності.

У процесі інтерактивного навчання студент вчиться формулювати свою думку та правильно її передавати, обґрунтовувати власну думку, вести дискусію, слухати інших, поважати і рахуватися з іншими думками й точками зору.

Види робіт в інтерактивному навчанні:

- спільна робота (в парах та групах);
- рольові та ділові ігри, дискусії;
- робота з різними джерелами інформації (книги, лекції, інтернет, документи, музеї);
- презентація;
- тренінг;
- інтерв'ю;
- опитування тощо [5].

Застосовуючи інтерактивні методи навчання, викладач має моделювати реальні життєві

ситуації, організувати опрацювання студентами економічних спеціальностей документів (наприклад, зразки контрактів чи нормативно-правові акти, статuti підприємств) у парах, малих групах, використовувати ділові ігри, організувати опрацювання проблемних і дискусійних питань у групах тощо. Це, на нашу думку, сприяє формуванню в студентів необхідних для майбутньої професійної діяльності умінь і навичок, формуванню в них системи цінностей, створенню атмосфери співробітництва, творчої взаємодії в навчанні.

Треба відзначити, що існує безліч видів інтерактивних методів. Ми вважали за потрібне виділити окремо метод «кейс-стаді», який ми найчастіше використовуємо при навчанні студентів економічних спеціальностей.

Кейс-стаді (case-study) – ефективний метод, що формує навички здійснення вибору і прийняття рішення, які дуже важливі для майбутніх спеціалістів економічного напрямку. Цей метод заснований на практичному аналізі конкретних ситуацій і їх повторі в максимально схожому до реальності вигляді. Тому метод кейс-стаді іноді називають методом «реальних навчальних ситуацій».

У перекладі з англійської мови слово «кейс» означає «ситуація», «випадок». Іншими словами, слово «кейс» описує, характеризує певну ситуацію; характеризує історію і результати розвитку конкретного суб'єкта (наприклад, фірми, підприємства, установи, організації тощо).

Мета методу «кейс-стаді» – спонукання студентів до наступної дії:

- аналіз будь-якої інформації;
- визначення основних проблем;
- пошук альтернативних шляхів вирішення проблем;
- вибір найефективнішого рішення за

- допомогою проведення порівняння та аналізу;
- планування своїх дій.

«Кейс-стаді» доповнює теоретичний зміст будь-якої економічної дисципліни всебічним розглядом практичних питань. Метод «кейс-стаді» прищеплює студентам вміння знаходити правильні рішення можливим в майбутньому реальним ситуаціям і проблемам через пошук рішень змодельованих проблем.

Метод використання кейсів вперше став використовуватися на початку ХХ століття при навчанні студентів університетів Європи з дисциплін права та медицини. Він визнавався способом дослідження ситуацій у правовій та медичній практиці. На основі даного методу студенти будували самостійну роботу: для дослідження практичної ситуації студенти були змушені вивчати велику кількість теоретичних відомостей. [4]

У 1910 році американський професор Копленд (Copeland) починає використовувати кейс-стаді в якості методу бізнес-навчання. А в якості самостійного методу бізнес-навчання кейс-стаді став застосовуватися в 1920 році на базі Гарвардської школи бізнесу (США). Перша збірка кейсів під назвою «The Case Method at the Harvard Business School» була опублікована в 1921 році.

Головний принцип «кейс-стаді» зводиться до того, що «пошук істини дорожче самої істини», тому цей метод розглядає навчання як дослідницький процес. Його основу складають вирішення проблеми, обговорення та дискусії, прийняття рішень є його головним інструментом.

Кейс-стаді об'єднує в єдину і складну систему різні методи і способи. У цьому ряду виділяються наступні способи спільної роботи:

- мозковий штурм;
- моделювання;
- дискусія;
- обговорення та системний аналіз;
- ділові та рольові ігри;
- практика;
- проблемний метод [4].

Разом із тим, можна виділити й інші переваги кейс-стаді:

1. Студент у процесі навчання набуває свободу вибору викладача, дисциплін, способів навчання, завдань і шляхів їх вирішення.
2. Викладач у процесі навчання не передає студентам усього обсягу теоретичних відомостей, а тільки зупиняється на основних поняттях і контролює використання теорії на практиці.
3. Формуються навички самоврядування у студентів, вони вчаться ефективно працювати з інформацією, вибирати з

величезного обсягу необхідну для себе інформацію, а також приймати рішення, за допомогою цього звикають брати на себе відповідальність і планують свої дії.

4. Зміцнюються ефективні взаємини і співпраця між викладачем і студентом; викладачем враховуються потреби і особливості кожного студента, акцентується увага на позитивних здібностях студента.
5. Студент пізнає не абстрактні знання, а за допомогою розгляду призводять до конкретного результату проблем, формує навички дослідження та аналізу ситуацій, що зустрічаються в житті, професійній практиці).
6. Студент звикає до доказу свого рішення, правильної оцінки всіх альтернативних рішень, прийняття та врахування думок інших учасників обговорень.
7. Студент забезпечується всіма необхідними для вирішення проблем наочними матеріалами (науковою літературою, статтями, відеофайлами, продукцією компаній, що розглядаються в кейсі) [12].

У процесі навчання за методом кейс-стаді необхідно враховувати наступні правила:

- проблемна ситуація не обмежується однією темою або змістом однієї дисципліни. Як правило, вона тісно пов'язана з проблемами і питаннями інших дисциплін. У кейс-стаді студенти повинні продемонструвати навички знаходження міждисциплінарних зв'язків;
- студент повинен показати розуміння висновків, ідей і способів, охарактеризованих у програмі дисципліни, а також навички їх використання при аналізі конкретної ситуації і вироблення рекомендацій. Навчальний повинен бути готовим до кількох шляхів інтерпретації проблемної ситуації;
- у ситуації може бути кілька невирішених проблем, тому студенти після знаходження рішення однієї проблеми повинні займатися пошуком і визначенням напрямів аналізу інших проблем.
- у цілях доказу правильності своїх рішень і пропозицій студенти повинні навести приклади зі своєї особистої практики [7].

У процесі навчання студентів економічних спеціальностей Донбаського інституту техніки та менеджменту ПВНЗ «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая» було встановлено, що використання системи складних кейсів дозволяє швидше знаходити правильні рішення та перевіряти їх за критеріями:

- економічності (на відповідність законам ведення виробничо-господарської діяльності);
- екологічності (на відповідність законам природи);
- етичності (на відповідність законам людських відносин).

У такий спосіб студенти одержують можливість виробляти рішення за правилами й оцінювати його за критеріями розумної діяльності. Аналіз результатів показав, що стійкий навик виробляється у 20 % студентів вже після 4-5 вирішених кейсів. Для перевірки ефективності використання кейс-методу в реальних умовах необхідне співробітництво з керівниками організацій, які усвідомлюють необхідність правильних рішень для процвітання організації й тих, що прагнуть упроваджувати передові технології в практику.

Висновки. Отже, застосування інтерактивних методів у процесі підготовки студентів економічних спеціальностей, сприяє:

- закріпленню й поглибленню знань з дисципліни;
- навчанню правильному підбору літератури (нормативної, навчальної, наукової);
- виробленню навичок з підготовки необхідних документів за завданнями, позначеними у грі;
- одержанню досвіду публічного виступу, ораторської майстерності;
- кращому засвоєнню змісту навчальної дисципліни й розвитку вміння переконливо будувати відповідь, мотивувати вибір і рішення;
- активізації розумової й пізнавальної діяльності за допомогою реалізації принципів наочності, змагальності й творчого підходу;
- стимулюванню спонукальних мотивів до освоєння навчального матеріалу й майбутньої спеціальності;
- формуванню активної життєвої позиції у навчанні;
- розкриттю особистісного потенціалу;
- розвитку почуття взаємодопомоги, умінню працювати в колективі;
- розвитку спритності й активності;
- розширенню кругозору, пізнавальних інтересів і творчої кмітливості.

Отже, в умовах інноваційної економіки, інтерактивна педагогічна взаємодія є альтернативою традиційному педагогічному впливу в процесі підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей.

Список джерел:

1. Бірюкова Н. В. Інноваційні технології у професійному навчанні і вихованні молоді [Електронний ресурс] / Н.В.Бірюкова. – Режим доступу : <http://www.vspu.edu.ua/science/work.php>
2. Богданова, І. М. Використання інтерактивних технологій у підготовці майбутніх соціальних працівників // Вісник Національної академії Державної прикорд. служби України. Педагогічні науки. – 2011. – № 11. – С. 15–20.
3. Еволюція педагогічної освіти в Україні на етапі націотворення: Монографія / А.В. Сущенко, Т.І. Сущенко, О.О. Фунткіова та ін.; За заг.ред. О.О. Фунткіової. – Запоріжжя : КПУ, 2008. – 392 с.
4. Козина И. Case-study: некоторые методические проблемы / И. Козина // Рубеж. –1997. – № 10-11. – С. 177-189.)
5. Крамаренко С. Г. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів [Текст] / С. Г. Крамаренко // Відкритий урок. – 2002. – № 5-6. – С. 7-11.
6. Луцик Г.Г. Особливості застосування інтерактивних технологій навчання у педагогічних коледжах / Г.Г. Луцик // Нові технології навчання. – 2008. – № 53.
7. Остапчук Д., Мирончук Н.М. Інтерактивні методи навчання у вищих навчальних закладах // Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном: збірник наукових праць / за заг. ред. д.п.н., проф. С. С. Вітвицької, к.п.н., доц. Н. М. Мирончук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 140-143.
8. Пометун О., Фрейдман Г. Методика навчання історії в школі / О. Пометун, Г.Фрейдман. – К. : Генеза, 2005. – 328 с.
9. Присяжнюк Ю. С. Методика викладання дисциплін гуманітарного циклу в умовах гуманізації освіти – Науково-методичний посібник. – Запоріжжя : друкарня «Акцент», 2009. – 114 с.
10. Ткачук Л. Сучасні освітні технології в активізації пізнавальної діяльності студентів педагогічних університетів / Л. Ткачук // Вісник Львівського університету. Серія Педагогічна. – 2009. – Вип. 25, Ч. 2. – С. 3-10.
11. Черній Г. В. До питання доцільності використання інтерактивних технологій у вищій школі [Електронний ресурс] / Г.В. Черній. – Режим доступу : <http://intkonf.org>.
12. Bashkir O. I. Modern formats of professional development of educational community. Innovative solutions in modern science, 2018. 3 (22). P.116-128.
13. Evtushevsky V. Management of innovative development in higher educational institutions of Ukraine. Problems of education. 2008. 54 P. 13-19.
14. Karnikau, R. Communication for the safety professional / R. Karnikau, F. McElroy. – Chicago, 1975. – 215 p.)